

KUNTASEKTORIN MAHDOLLISUUDET EDISTÄÄ LUOVIEN ALOJEN YRITTÄJYYTTÄ

Case Kemin kaupunki

Alm Anna Kristiina

Opinnäytetyö
Kaupan ja kulttuurin osaamisala
Liiketalouden koulutusohjelma
Tradenomi

2016

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja
hallinnon ala
Liiketalouden koulutusala
Tradenomi

Tekijä	Anna Kristiina Alm	Vuosi	2016
Ohjaaja	Eija Rajalin		
Toimeksiantaja	Kemin kaupunki		
Työn nimi	Kuntasektorin mahdollisuudet edistää luovien alojen yrittäjyyttä		
Sivu- ja liitesivumäärä	31 + 8		

Luova ala on kasvava toimiala Suomessa ja sen tuottama arvonlisäys kansantalouteen on arvioitu olevan viisi miljardia euroa. Kemissä kuntasektorin tuottamaa kulttuuritarjontaa on paljon ja sen vuoksi maaperä olisi hedelmällinen myös luovan alan yrityksille. Tutkimuskysymyksissä pohditaan: Mitä kuntasektori voi tehdä luovan alan yrittäjien houkuttelemiseksi alueelleen? Mitä mahdollisuuksia kunta voi tarjota ja onko kaikilla kunnilla siihen edellytyksiä luovan alan yrittäjyyden tukemiseen? Alakysymykset käsittelevät yhteistyön muotoja, välittäjäorganisaatiota, johtajuutta sekä perustuloa.

Näitä kysymyksiä selvitetään asiantuntijahaastattelujen avulla. Sidosryhmät ovat julkinen sektori, luovan alan toimijoita ja yrittäjien edustajia. Menetelmänä käytetään puolistrukturoitua yksilöhaastattelua. Kysymykset ovat kaikille eri sidosryhmien edustajille samat. Tavoitteena on löytää haastatteluista yhteisiä teemoja ja tarkastella sitä kautta mahdollisuuksia yhteisten näkemysten löytämiseksi. Lisäksi tarkastellaan kunnan, yksityisen sektorin ja kolmannen sektorin rooleja ja tehtäviä.

Haastatteluaineistosta löytyi yhteisiä teemoja. Edellytyksiä luovan alan yrittäjyyden lisäämiseksi alueelle on. Niitä olivat nykyinen kulttuuritarjonta, asiantuntijaresurssi kunnan puolelta, uudenlainen johtajuus sekä välittäjäorganisaation kehittäminen. Kuitenkin luovien alojen kaupallisen klusterin perustaminen vaatii tarkempaa ja yksityiskohtaisempaa selvitystä, jotta kaikki tarvittavat palaset löydetään. Sen jälkeen on tehtävä suunnitelma kokonaiskuvan muodostamiseksi.

Avainsanat Klusteri, kulttuuri, kulttuuriyrittäjyys, luova ala, luova talous, osuuskunta, välittäjäorganisaatio

School of Business and Administration
Programme of Business Economics
Bachelor of Business Administration

Author	Anna Kristiina Alm	Year	2016
Supervisor	Eija Rajalin		
Commissioned by	City of Kemi		
Subject of thesis	Public sector opportunities to support creative entrepreneurship		
Number of pages	31 + 8		

Creative business is a growing branch and its increment value to public finance is estimated to be over five billion euros in Finland. There is lot of communal base culture available in Kemi and therefore the atmosphere is positive and fruitful also for small and medium-sized creative enterprises. The research question in this thesis is clarify what could the municipality offer to temp more creative businesses to the area? What opportunities could be offered and is it a prerequisite for every municipality to support creative entrepreneurs? Smaller research questions deal with themes such as forms of cooperation, producer organization, leadership and basic salary.

The research questions are answered by interviewing specialists from different interest groups in creative branch. The interest groups are public sector, free creative artists and entrepreneurs. Semi-structured individual interview is used as a research method. Questions are precisely the same for all interviewees. The research aims to find common themes and observe opportunities for joint visions in the interviews. Additionally the roles and tasks of municipality, private and third sector are examined.

Common themes were found from the interviews. Kemi has prerequisites for having more creative entrepreneurship in the area such as current cultural activity, specialists on municipality's payroll, new leadership and producer organization development. Creating commercially creative business cluster demands more specific and a detailed account of every necessary piece in order for every pieces of the puzzle to be in place.

Key words Cluster, cultural entrepreneurship, creative business, creative economy, cooperative society, producer organisation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
1.1	Tutkimusongelma ja rajausta	7
1.2	Tutkimusmenetelmän valinta	7
1.3	Kysymysten asettelu	8
1.4	Toimeksiantajan esittely	8
2	LUOVA ALA BISNESALUEENA	10
2.1	Luova ala bisnesalueena	10
2.2	Kolmas sektori	11
2.3	Perustulo	12
2.4	Maakunnan tulevaisuus	12
2.5	Johtajuuden teema	13
3	TUTKIMUSPROSESSI	14
3.1	Kysymykset asiantuntijoille	14
3.2	Tutkimusote, tiedonkeruu ja analysointi	15
3.3	Analyyssimenetelmä ja aineistonkeruun menetelmät	16
3.4	Luotettavuus	17
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	18
4.1	Haastateltavien valinta	18
4.2	Vetovoimatekijät	18
4.3	Monialaisuus kunnan, yksityisen ja kolmannen sektorin välillä	19
4.4	Asiantuntijaresurssin tunnistaminen	20
4.5	Välittäjäorganisaatio	22
4.6	Välittäjäorganisaatio tulevaisuudessa	23
4.7	Johtajuus	24
4.8	Klusterin hyödyt	25
4.9	Perustulo ratkaisuna luovan alan työllisyyteen	26
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	28
	LÄHTEET	32
	LIITTEET	35

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aihe sivuaa monia ajankohtaisia ilmiöitä, kuten luovien alojen liiketoimintamahdollisuuksia, monialaisuutta ja kuntasektorin tarjoamia palveluja luovan alan tueksi. Opinnäytetyö on toimeksianto Kemin kaupungilta. Toimeksianto keskittyy selvittämään kuntasektorin mahdollisuuksia ja edellytyksiä kaupallisen kollektiivisen luovien alojen klusterin perustamiseksi Kemiin. Aihe on kiinnostava, koska selvittämislle on tarvetta ja koska näkökulmat keskeisillä toimijoilla saattavat olla hyvin erilaiset, käsitteet ja termit eivät ehkä avaudu heille samalla tavalla. Toisaalta asiaan saattaa liittyä ennakkoluuloja, jotka eivät pidä paikkaansa. Tavoitteena on selvittää, mitä palveluja luovien alojen yrittäjät tai yrittäjiksi aikovat tarvitsevat kuntasektorilta tai mitä julkinen sektori voi tehdä kollektiivisen luovien alojen klusterin perustamiseksi.

Kemin kaupungilla on pitkät perinteet kulttuurin vaalijana, ja kulttuurin käytettävien määrärahojen osuus on huomattavan paljon suurempi verrattuna muihin samankokoisiin kuntiin Suomessa (Kuntaliitto 2016). Vahva julkisen kulttuurin tukeminen ja kumppanuus yksityisen sektorin toimijoiden kanssa voisi synnyttää uutta yritystoimintaa tulevaisuudessa. Jokainen uusi yritys parantaa alueen työllisyyttä. Vaikka paperi- ja kaivosteollisuus on vahvaa sekä terveydenhuollossa on työpaikkoja, myös marginaalissa olevan luovan talouden kasvupotentiaali olisi hyvä tunnistaa. Luovalla taloudella on mahdollisuus kasvaa moninkertaiseksi samalla tavalla kuin matkailuala on kasvanut viimeisten vuosikymmenten aikana Lapissa (Lapin liiton julkaisuja 2014, 9). Rajapinnat palvelusektorin ja matkailualan kanssa voisivat tuottaa uutta yritystoimintaa luoville aloille. Tavoitteena on selvittää, löytyykö julkisen alan, kolmannen sektorin ja yrittäjien keskuudesta samanlaisia näkemyksiä kunnan tarjoamista mahdollisuuksista parantaa luovien alojen yrittäjyyden tukemista. Tarkoituksena on verrata kunnan tarjoamaa asiantuntijaresurssia haastateltavien toiveisiin ja tarkastella löytyykö niistä yhtymäkohtia.

Luovien alojen yrittäjyys ja työllisyyden parantaminen on ajankohtainen, se on yksi nykyisen hallitusohjelman tavoite ja siitä keskustellaan sekä bisneslähtöisesti että kulttuurin kentällä. Lisäksi matkailun kasvu, aidon kulttuurin korostami-

nen sekä mahdolliset kansalaispalkkakokeilut kulttuurialalla saattavat omalla tavallaan tukea klusteriajattelua (Pietiläinen 2016, 6). Prekarisaatio on myös luoviin aloihin selkeästi liittyvä ilmiö, joka vaikuttaa alaan ja sen vetovoimaisuuteen (Koivulaakso, Kontula, Peltokoski, Saukkonen & Toivanen 2010). Prekaari työsuhde tarkoittaa kaikkia muita kuin vakituksia, kokoaikaisia työsuhteita. Väitöskirjatutkija Haapala (2016) punnitsee juuri näitä prekaarien eli epätyypillisten työsuhteiden yhteiskunnallisia vaikutuksia tulevaisuuteen. Hänen mukaansa työehtojen heikentäminen, pakkolakien suunnittelu ja niiden aiheuttama kilpailukyvyyn nousu ei tuo toivottua tulosta (2016, 217).

Tarkoituksena on tässä opinnäytetyössä selvittää, tietävätkö haastateltavat välittäjäorganisaation käsitteen ja miten he määrittelevät sen. Lisäksi selvitetään, kuinka merkityksellisenä välittäjähenkilö koetaan, koska Suomessa ei ole kattavaa välittäjäorganisaatiota kulttuurialoilla. Haastattelussa kartoitetaan mitä välittäjähenkilön tehtävät voisivat olla.

Kulttuurialojen tuottama arvonlisäys Suomen kansantalouteen on opetus- ja kulttuuriministeriön arvioiden mukaan yli viisi miljardia euroa (Manninen 2016, 21). Kauppa- ja teollisuusministeriön selvitys *Luovien alojen yritystoiminnan hankkeista vuosina 2002-2006* (Kaunisharju, 2007) sisältää 158 hanketta, joiden yhteisarvo on 65 miljoonaa euroa. Tästä rahoituksesta 15 prosenttia eli 10 miljoonaa oli saatu Lappiin, joka on huikea summa, koska Lapissa asuu 3,4 prosenttia Suomen väestöstä. Kuitenkin tästä potista vain 266 000 euroa tavoitti Kemi-Tornio-seutukunnan. Se on 2,5 prosenttia Lappiin myönnettyistä luovien alojen yrityshankkeista. Tämä prosenttimäärä ei noudattele kulttuurin alkutuottajien tai luovien yritysten jakaumaa alueella. Luovien alojen hankkeisiin on haettavissa paljon rahoitusta kansallisella ja EU:n tasolla, mutta maakunnallisesti rahoitus kasautuu tiettyihin paikkoihin. Lapin lääni on kansainvälinen maakunta, jo kolmen valtakunnallisen maarajansa vuoksi. Kulttuurisesti hahmoteltuna kielten ja kansojen rikkaus tekee maakunnasta ainutlaatuisen. Myöskään luonnonvarojen ja teollisuuden vaikutus BKT:n ei noudattele GPI-indeksin hyvinvointijakaumaa alueella (Koivusalo, Kontula, Peltokoski, Saukkonen & Toivanen 2010,16).

1.1 Tutkimusongelma ja rajaus

Lähestymistapa ongelmaan on selvittää, mitä luovien alojen toimijat, yrittäjät tai julkisen organisaation, kunnan valtion tai maakunnan sidosryhmien edustajat ajattelevat kuntaorganisaation edellytyksistä ja mahdollisuuksista tukea tulevia yrittäjiä. Millaisia ajatuksia keskustelu yhteistyöstä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välillä herättää? Löytyykö eri sidosryhmien asiantuntijoilta yhteisiä teemoja? Miksi yhteistyötä tarvitaan, miten yhteistyötä voi kehittää, mitä yhteistyöllä voidaan saavuttaa? Mitä välittäjäorganisaation tehtävät? Tarvitaanko luovien alojen klusterissa johtajuutta? Missä ja mihin johtajuutta tarvitaan?

Tarkastelukulma on kaupallinen. Tausta-aineisto hankitaan kirjoja, lehtiartikkeleita ja nettilähteitä käyttäen, pyrkimyksenä löytää tuoreita ja alkuperäisiä lähteitä lisäksi asiantuntijahaastattelut edustavat monipuolisia näkökulmia.

Kysymysten valinnassa on otettu huomioon Kemian kaupungin henkilöstösuunnittelijan kommentit toimeksiantajan edustajana, jotta kysymykset kohdentuisivat mahdollisimman tarkasti vastaamaan tutkimusongelmaa. Lisäksi tutkimuksen onnistumiseksi on myös käyty neuvotteluja kaupunginjohtajan kanssa.

1.2 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimusmenetelmänä on käytetty puolistrukturoitua asiantuntijahaastattelua (Kananen 2015, 144). Määrällinen tutkimus olisi saattanut paisua liian suureksi tai liian vaikeaksi käsitellä. Siksi sopivin tutkimusmenetelmä tähän toimeksiantoon on laadullinen haastattelututkimus. Aihe on erittäin spesifi ja asiantuntijoita on suhteellisen vähän opinnäytetyön käytettävät resurssit huomioon ottaen. Puhelinhaastattelulle on hyvä olla vaihtoehto. Kasvokkain tehty haastattelu saattaa olla mielekäs sekä haastateltavalle että haastattelijalle. Tämä opinnäytetyö ei tule olemaan toiminnallinen tutkimus, joka tuottaisi Kemian kaupungille sopivan, valmiin klusterimallin (Airaksinen & Vilkkä 2003, 9).

Tässä tutkimuksessa käytetään laadullista tutkimusmenetelmää. Lopputuloksia on mahdoton ennakoida ja tavoitteena on selvittää tutkimusaineistosta esiin

nousevat teemat. Puolittain strukturoidussa haastattelussa on kymmenen kysymystä ja ne ovat kaikkien sidosryhmien asiantuntijoille samat, vaikka kysymys kohdentuisi enemmän tietylle alalle. Kysymyksien teemoja, asettelua ja sanamuotoa pohdittiin myös toimeksiantajan kanssa. Kysymysten määrä rajattiin ammattikorkeakoulun opinnäytetyöhön sopivaksi. Liian laaja haastattelu olisi saattanut olla haastateltavalle uuvuttava, tai joku saattaisi kieltäytyä haastattelusta liian suuren kysymysmäärän vuoksi.

Luovan talouden erityispiirteet vaikuttavat haastateltavien valintaan. Tavoitteena on saada useampia haastateltavia jokaiselta sidosryhmältä. Kohderyhmänä tulisi olemaan parikymmentä asiantuntijaa: kuntapäättäjiä, kulttuuriyrittäjiä, luovan talouden asiantuntijoita sekä yrittäjäjärjestöjen edustajia.

1.3 Kysymysten asettelu

Haastattelukysymysten teemojen perustelu ja yksityiskohtien tarkastelu on teoriaosiossa. Aihe on rajattu kartoittamaan minkä tahansa kunnan vetovoimatekijöitä, kunnan tarjoamia palveluja, mahdollisen monialaisen klusterin hyötyjä, välittäjäorganisaation ja johtajuuden tehtäviä sekä mahdollinen kansalaispalkka työkaluna, puskurina tai starttirahana uusille yrittäjille. Tavoitteena on löytää yhteisiä teemoja hyvin erilaisten sidosryhmien edustajilta: Puhuvatko he samoista asioista? Onko mahdollista löytää yhteisiä näkemyksiä? Mitkä asiat nousevat esille?

Teoriaosuuden alussa, käsiteosiossa, määritellään tässä opinnäytetyössä esiintyvät käsitteet: luova ala bisnesalueena Suomessa, klusteroitumisen dynamiikkaa, kolmas sektori ja työllisyyden parantaminen perustulon avulla.

1.4 Toimeksiantajan esittely

Kemi on lähes 150 vuotta vanha kaupunki Perämeren pohjukassa. Lohitalonpojat ja savotat ja uitto loivat uuden saha- ja paperiteollisuuden nousukauden viime vuosisadan vaihteesta lähtien. Laitakarin saha, Kemi Oy ja Veitsiluoto kasvoivat valtaviksi teollisuuslaitoksiksi. Etelästä ja idästä tulleet junantuomat ja sekä pohjoisista jokivarsista tulleet ihmiset tekivät Kemistä omintakeisen työläiskaupungin,

joka jaettiin herrojen ja työläisten kesken. Vielä 1970-luvulla paperitehtaat olivat alueen suurin työllistäjä. Vaikka työllistäjän rooli on hiipunut alueen tehtaat tuottavat edelleen koko seutukunnalta 10-13 prosenttia koko Suomen bruttokansantuotteesta.

Pitkä teatteriperinne, taidelaitokset, yhdistysaktiivisuus ovat luoneet rikkaan maaperän uusille ideoille. Esimerkiksi 1980-luvulla Kemissä oli 50 erilaista urheiluseuraa. Matkailun kasvu, Lumilinna ja jäänmurtaja Sampo ovat nostaneet Kemien kansainväliselle matkailukartalle 1990-luvusta lähtien. Euroopan pohjoisin jäätynyt merialue tarjoaa arktisuudellaan ainutlaatuisen miljöö, jota esimerkiksi elokuvateollisuus on hyödyntänyt jonkin verran.

Tällä hetkellä musiikkiopisto, kaupunginorkesteri, museot sekä kaupunginteatteri tuottavat hyvinvointia myös ympäristökuntien asukkaille. Kulttuurin tukeminen on ollut jopa itsestään selvä arvovalinta viime vuosikymmeninä poliittisille päättäjille. Satsaus kulttuuriin on huomattavasti suurempi kuin samankokoisissa kunnissa. Kulttuurin tuottama arvonlisäys ja yhteistyö yritysmaailman kanssa voisi tuottaa taloudellista kasvua luovilla aloilla tulevaisuudessa. Mitä yhteistyö voisi olla? Mitkä asiat vaikuttavat onnistuneeseen yritystoimintaan? Miten kunta voi tukea luovan alan kehittymistä?

2 LUOVA ALA BISNESALUEENA

2.1 Luova ala bisnesalueena

Toimeksiantoon liittyy paljon erilaisia käsitteitä. Luovan luokan tai luovan alan määritelmä voi olla laaja tai suppea näkökulmasta riippuen. Antti Hautamäen (2009, 7) mukaan Richard Florida ei laske luovaan luokkaan kuuluvaksi vain pelkästään tutkijoita, opettajia, kuvataiteilijoita ja muusikoita vaan myös johtamisen, liike-elämän ja rahoitusalan, oikeustieteen ja jopa terveydenhuollon edustajat. Yleensä suomalainen määritelmä on suppeampi. Esimerkiksi Kimmo Kainulaisen mukaan (2005, 11) Kauppa- ja teollisuusministeriön julkaisussa (2009) luovat alat on rajattu koskemaan arkkitehtuuria, muotoilua, ohjelmapalvelu- ja tapahtumatuotantoa, graafisen alan toimintaa, elokuva- ja tv-tuotantoa, mainontaa, musiikkia ja äänitteiden tuotantoa, kustannusala sekä digitaalista sisällöntuotantoa. Nyt esimerkiksi peliala on noussut huikean kasvupotentiaalinsa vuoksi luovien alojen keskiöön. Tämänhetkinen kotimainen peliala työllistää 2500 henkilöä, ja sen taloudellinen arvo on 1,8 miljardia euroa. Maailmanlaajuisesti Digi-Capital tutkimuslaitoksen mukaan sen globaali arvo olisi vuonna 2018 huikeat 110 miljona euroa, joka on enemmän kuin musiikki- ja elokuvateollisuus yhteensä. (Manninen 2016, 20.)

Tässä opinnäytetyössä määritelmä sivuaa suomalaista määrittelyä, huomioiden kuitenkin tulevaisuuden uudet liiketoimintamahdollisuudet, joita ei ole vielä keksitty. Musiikkiteollisuus on jätetty pois, koska alalla on oma toimiva tuottaja-, välittäjä- sekä myyntiorganisaatio.

Luova talous tarkoittaa luovaa alaa taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna. Suppeimman määritelmän mukaan se tarkoittaa vain kaupankäyntiä kulttuurisilla sisällöillä (Kainulainen 2005, 18). Kimmo Kainulaisen (2005, 11) mukaan kulttuurin toimialoilla oli Suomessa vuonna 2002 79 000 henkilöä eli 3,5 prosenttia työvoimasta. Tällä hetkellä määrä on yli 131 000 noin 4 prosenttia työllisestä työvoimasta (Tilastokeskus 2015). Kulttuuriala on kuitenkin määritelty huomattavasti suppeammin kuin luovat alat. Bisnesalueena luova talous on vaikeasti hahmoteltavissa, sillä se menee limittäin monen toimialan kanssa. Kulttuurialojen tuottama arvonalisyys Suomen kansantalouteen on opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan

yli viisi miljardia euroa (Manninen 2016, 1). Luovan talouden ja kulttuuriyrittäjyyden toimintaedellytysten parantaminen on otettu yhdeksi strategiseksi tavoitteeksi (Tarjanne, P. 2011, 132). Kunnilla on lakisääteinen velvoite neuvoa yrittäjiä (Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalveluista 916/2012 1:2 §). Voidaan pohtia, onko erikokoisilla kunnilla erilaiset valmiudet tunnistaa luovan alan erityispiirteitä.

Koulutuksen ja pienyrittäjyyden suhde on yllättävä. Korkeakoulutetuista eniten yrityksiä perustavat juuri taide- ja kulttuurialan loppututkinnon suorittaneet, vähiten taas kauppakorkeasta valmistuneet. Teolliset muotoilijat ovat hyvä esimerkki toimijoista, jotka toimivat kulttuurin ja talouden rajapinnoilla. On tyypillistä, että kulttuurisektori ei hyödy kulttuuritoimintoihin liittyvistä taloudellista vaikutuksista, vaan vaikkapa majoitus ja ravintolat, jolloin tuloja on vaikea palauttaa laskennallisesti kulttuurisektorille. (Wilenius 2004, 51, 106, 114.)

2.2 Kolmas sektori

Kolmas sektori tarkoittaa järjestöjä ja muita ei-julkisia toimijoita erotuksena yksityiselle (ensimmäiselle) ja julkiselle (toiselle) sektorille. Etenkin Pohjoismaissa on perinteisesti ollut vahva järjestöihin pohjautuva organisaatorakenne. Sen tunnusomaisia piirteitä ovat suuri pysyvyys ja toimintakyky. (Helander 1998, 12, 25.)

Uutena trendinä on Helsingissä lähiöiden elävöittäminen kulttuuriprojekteilla (Taku-lehti 2016, 14). Maunulassa toteutettu taiteilijahanke sai ehdotuksia liki 400 taiteilijalta 63 maasta. Maineeltaan huumehuuruiseen ja kulttuuriköyhään Maunulan lähiöön oli tulijoita, huolimatta sen maineesta. Tämän tyyppisten sosiaalisten projektien mielekkyyttä on syytä pohtia. On tehtävä valinta, lähdetäänkö yhteiskuntavastuullisuuden nimissä sitoutumaan näihin arvoihin vai edetäänkö yrittäjävetoisesti.

Klusteri tarkoittaa tässä opinnäytetyössä eräänlaista rypästä, luovan alan keskittymää, jossa on erilaisia toimijoita yhdessä. Siinä olisi mukana julkisen alan toimijoita, yrityksiä ja kolmannen sektorin toimijoita, jotka hyötyvät vuorovaikutuk-

sesta toistensa kanssa. Timo Suutarin (2007, 46) mukaan tämän tyyppisen toiminnan perusteluna on, että julkisesti tuettu kulttuuritoiminta muodostaa pohjan, jonka varassa voi syntyä kaupallisesti menestyviä kulttuuriyhtiöitä.

2.3 Perustulo

Kysymys käsitteeseen perustulosta viittaa lehtiartikkeliin (Pietiläinen 2016, 6), jossa nykyinen hallitus valmistelee laajaa perustulokeilua Suomeen. Sopivia kohderyhmiä voisivat olla freelancerit, maahanmuuttajat tai alueellisesti suuren työttömyyden vaivaamat alueet. Tämä kuitenkin mahdollistaisi tutkija Laura Haapalan (2016) mielestä työehtojen heikentämisen. Sosiaaliturvaa ollaan viemässä vastikkeellisuuden suuntaan useissa Euroopan maissa. Vastikkeellinen sosiaaliturva mahdollistaa uuden matalapalkkaluokan. Hyvinvointiyhteiskunta on muuttumassa welfare-ajattelusta workfare-ajatteluun, jossa hyvinvointi on kytketty oikeaan palkkatyöhön. Haapala esittääkin ratkaisuksi kansalaispalkkaa erotuksen hallitusten ja puolueiden erilaisille perustulomalleille. (Haapala 2016, 220.)

Elinkeinoelämän keskusliiton johtava asiantuntija Vesa Rantahalvari tyrmää perustulon järkevyyden, sillä se asettaisi samankaltaiset yksilöt aidosti erilaiseen asemaan ja oikeus sosiaaliturvaan olisi suppeampi kuin voimassa oleva lainsäädäntö sille antaa (Rantahalvari 2016).

2.4 Maakunnan tulevaisuus

Kemin kaupungin tulevaisuuden linjaukset on kuvattu monissa raporteissa. Niitä ovat Elinkeinostrategia 2012-2020 (Elinkeinostrategia 2016), Kemistä ympärivuotisen matkailun ykköskohde, Matkailun kasvuohjelma 2016-2020 (Ruokamo & Leinonen, 2016) sekä Talousarvio 2016, Taloussuunnitelma 2016-2019 (Kaupunginhallitus 2016). Matkailun suunnitelma keskittyy infrastruktuurin kehittämiseen ja parantamiseen sekä luontoalueiden kohentamiseen, kulttuuria on mainittu tuskin ollenkaan. Elinkeinostrategiassa ja taloussuunnitelmassa kulttuuri on mainittu. Vaikuttaa siltä, että kulttuurin ja luovan talouden vaikuttavuutta ei tunneta tai julkisen alan tuottama kulttuuritarjonta koetaan riittäväksi. Ehkä kulttuurialan kaupallisia mahdollisuuksia ei nähdä. Esimerkiksi Rovaniemellä on tehty raportti Luovien alojen yrityshautomon valmisteluhanke (Kähkönen, Jahnla

2009, 2011,4). Raportista selviää, että luovat alat on valittu omaksi painopiste-alueeksi Rovaniemen elinkeinostrategiassa. Luovat alat nähdään matkailua palvelevan oheistuotannon kautta ja elämyspalveluiden tuottajat ovat tärkeä osa luovia aloja. Ely-keskuksen rooli on tärkeä ja taloudellisesti merkittävä alueella. Vuonna 2016 alueellista tukea virtasi sen kautta 36 miljoonaa euroa (Ely-keskus 2016). Se on linjannut luovien alojen yritysten kehittämisen yhdeksi painopiste-alueeksi omassa kehittämistoiminnassaan. Tässä raportissa Ely-keskus olisi osarahoittajana hankkeissa, tukirahoittajana hautomoyrityksille sekä yhteistyökumppanina. Valmisteluhankkeesta syntynyt Luovan Rovaniemen nettisivut ovat mainio esimerkki toimivasta info-sivustosta sekä tekijöille että asiakkaille, josta löytyy linkki kansallisen Luovan Suomen toimintakenttään (Rovaniemen kehitys 2016). Luovia keskuksia on ympäri maata Helsingistä 250 yrityksen Kaapelitehtaasta pieneen Uuskaarlepyyhyn, Juthbackan kulttuurikeskukseen. Useimmissa on hallinnoijana kyseinen kaupunki tai kunta, joissakin säätiö.

2.5 Johtajuuden teema

Toimeksiantajan puolelta onnistuneeksi esimerkiksi nousi pienen Ikaalisen kaupungin Kulttuuricampus. Se on aloittanut osuuskuntana ja sen nimi on juuri vaihtunut Yrityscampukseksi. Ikaalinen on reilun 7000 asukkaan kaupunki Pirkanmaalla. Alue on tunnettu kulttuuri- ja hyvinvointimatkailustaan ja siellä on 2500 kesämökkiä. Haastattelussa entisen toiminnanjohtajan Maria Käkelän kanssa nousi esille tärkeitä teemoja onnistuneesta osuuskuntamallista. Käkelä on alansa asiantuntija ja hän on ollut mukana yli parinkymmenen osuuskunnan aloituksessa. Tällä hetkellä Käkelä toimii Partus Oy:n tiimivalmentajana, joka valmentaa opetusalan ja liike-elämän ammattilaisia. Yksi keskeinen asia oli onnistunut johtajuus ja siihen liittyvä arvopohja, visio ja missio. Alunperin kulttuuricampuksen tavoitteena oli saada osa Ikaalisen käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen 500 oppilaasta jäämään paikkakunnalle valmistumisen jälkeen. Toisena tavoitteena oli kauppalan alueen elävöittäminen. Ikaalisen osuuskuntamalli on monialainen, siinä on mukana yrityksiä, kolmannen sektorin Ikaalisten taideyhdistys sekä alussa kunta osarahoittajana. Käkelä kertoi myös alkuvaiheen yritysrekrytoinnista: onnistunut rekrytointi, motivaation ja sitoutumisen kartoittaminen oli ensiar-

voisen tärkeää yrittämäisen toiminnan turvaamiseksi. Oli yllättävää, että niin pienessä kunnassa on vara valita sopivimmat kulttuuriyrittäjät toimintaan mukaan. Kunta tarjosi alussa edulliset vuokratilat osuuskunnalle. Kulttuuricampuksen rahoitus tuli useammasta lähteestä: Ely-keskukselta, EU:n maaseuturahastolta ja Leader-lisärahoituksesta. Yhteensä 300 000 euron alkupääoma oli tarkoitettu käynnistämisvaiheeseen ja alusta asti oli selvää, että Kulttuuricampuksen on tultava toimeen omillaan lähitulevaisuudessa. Tällä hetkellä, viisi vuotta toiminnan aloituksesta campuksen liikevaihto on suurempi kuin Ikaalisten kylpylän liikevaihto. Suhteutettuna kunnan kokoon se on merkittävä toimija alueellisesti. Onnistuneesta toiminnasta kertoo myös se, että campuksesta otetaan mallia useissa osuuskunnissa ympäri Suomea.

3 TUTKIMUSPROSESSI

3.1 Kysymykset asiantuntijoille

Tavoitteena on löytää asioita, jotka houkuttelevat luovan alan toimijoita kuntaan. Kysymys a) ja kysymys b) sivuavat yhteistyötä kunnan kanssa. Mitä ovat ne yleiset tekijät, jotka vaikuttavat päätöksiin toimia tietyllä alueella, jäädä sinne tai tulla uudelle paikkakunnalle.

Yksi aihe on kunnan asiantuntijoiden ja virkamiesten resurssi. Tunnistavatko luovan alan toimijat sen arvokkaana resurssina? Onko kuntasektorilla tarjottavana osaamista luoville aloille? Tulevaisuuden tutkimuksen professori Markku Wileniuksen (2004, 231) mukaan Suomen suurin este on nykyisten yhteiskunnallisten ja taloudellisten päätöksentekijöiden kykenemättömyys tarttua mahdollisuuksiin, joita uudenlainen yhteistyö voisi tarjota. Asennetta ja osaamista ei puutu, mutta ne ovat hänen mukaansa väärässä paikassa. Vaikka asiantuntijaresursseja on olemassa, siitä ei ole hyötyä, jos luova ala ei koe saavansa niitä kuntasektorilta. Mitä kunnan virkamies voi oman alansa asiantuntijana tarjota? Tunnistaako luova ala näitä resursseja? Osaako kunta itse tarjota tätä resurssia uutena palveluna? Mitä lisäarvoa se tuo? Haastattelun kohta kysymys c) käsittelee tätä teemaa.

Kysymys d) koskee jo alalla pitkään toimineiden näkemyksiä julkisen sektorin palveluista. Vaikka henkilöllä ei ole omakohtaista kokemusta, esimerkkejä saat-
taa löytyä. Kysymys kuuluu ”Mitä palveluja alalla pitkään toimineet olisivat toivo-
neet yrittäjyyden alkutaipaleelta julkiselta sektorilta?” Kysymys koskee yleisesti
julkista sektoria, koska kaikki haastateltavat eivät osaa ehkä nimetä, keneltä tietty
palvelu löytyy tai ei. Esimerkiksi veroneuvontaa saa ilmaiseksi verotoimistosta,
eikä se toisaalta kuulu kuntasektorille. Kuitenkin taiteilijoiden ammattiliitto Taide-
maalari liitto järjestää verokoulutuksia.

Kysymykset e), f) ja h) koskevat välittäjäorganisaation sekä johtajuuden tärkeyttä.
Se nousi esille myös teoria-aineiston kartoituksessa. Välittäjä-termi on vaikea
hahmottaa eikä ehkä kuvaa alaa oikein. Suomessa ei voi puhua oikeasta toimia-
lasta, mutta esimerkiksi managerit, tuottajat ja agentit edustavat tätä ryhmää par-
haiten. Jopa vanha kulttuurisihteeri-nimike voisi kuvata julkisen puolen välittäjä-
henkilöä parhaiten. Myös Wilenius (2004, 150) toteaa kirjassaan, että toimin-
taympäristön muuttuessa johtamisesta tulee yhä tärkeämpi osaamisen alue si-
sältöosaamisen rinnalle ja johtajalta vaaditaan vahvaa liiketoimintaosaamista. Ki-
Tutkijat Karkulehto ja Virta (2006, 156) kokevat luovien alojen johtajuuden spesi-
fin määrittelemättömyyden ongelmaksi. Se voi vaikuttaa kaikkeen luovan alan
toimintaan, ennen kaikkea johtajuuden kehittymiseen ja siksi odotetun kasvun ja
kansainvälistymisen tarjoamiin mahdollisuuksiin. Johtamisen haasteet liittyvät
erilaisten toimijoiden yhteisen kielen löytämiseen.

Viimeinen kysymys kartoittaa haastateltavien asennetta kansalaispalkkaan tai
perustuloon. Voidaanko sillä lisätä alan työllisyyttä tai ylittää yrittäjyyden kynnyk-
siä? Voiko se tuoda ratkaisua luovan alan haasteisiin?

3.2 Tutkimusote, tiedonkeruu ja analysointi

Lähestymistapana opinnäytetyössä käytetään laadullista haastattelututkimusta
asiantuntijahaastatteluina. Puolistrukturoitu teemahaastattelu avoimilla vastaus-
kohdilla vaikutti tarkoituksenmukaisimmalta. Varsinaisesta case-tutkimuksesta ei
kuitenkaan ole kyse. Case-tutkimus on usein yhdistelmä kvalitatiivista ja kvanti-
tatiivista tutkimusta. Myöskään ei ole kysymys kehittämis- tai toimintatutkimuk-
sesta. (Kananen 2015, 67- 68, 144.)

Osallistumista haastattelututkimukseen kartoitetaan ensin sähköpostin avulla. Jos haastateltavaa ei tavoiteta tai vastausta ei saada, on mahdollista käyttää muita sosiaalisen median kanavia. Saatekirjeessä on syytä kertoa tutkimuksen toimeksiantajasta, luonteesta sekä luotettavuudesta. Kieltäytynyttä haastateltavaa voi kiittää ja tiedustella hänen tilalleen sopivaa henkilöä.

Tutkimusaineisto kerättiin kartoittamalla mahdollisimman laajasti alan asiantuntijoita valtakunnallisesti. Kohdejoukko valittiin tarkoituksenmukaisesti eikä satunnaisotannalla, pyrkimyksenä tavoittaa asiantuntijoita, jotka ovat kumpaaakin sukupuolta, eri ikäryhmiä edustavia ja kokeneita asiantuntijoita. Haastattelu oli mahdollista toteuttaa 1) puhelimitse, 2) kasvokkain tai 3) tietokoneella Skypea tai sähköpostin avulla. Alussa arvioitu haastatteluaika oli noin 40 minuuttia. Äänitykset on tarkoitus ensin nauhoittaa ja litteroida jälkeenpäin. Haastateltavalla on mahdollisuus tarkastaa litteroitu teksti.

Analysointiin tässä tapauksessa perinteinen sisällönanalyysi on sopivin. Analyysillä on mahdollisuus kartoittaa yksittäisistä haastattelusta nousseita yhteisiä teemoja. (Tuomi & Sarajärvi, 93.)

Haastattelut toteutetaan luottamuksellisesti ja analyysi anonyymisti. Koska tavoitteena on löytää yhteisiä teemoja, tarkoituksena ei ole identifioida mielipiteitä tiettyyn henkilöön. Suorat lainaukset merkitään viitaten tiettyyn asiantuntijaan numerolla, esimerkiksi henkilö 17. Liitteisiin on tarkoitus laittaa lista asiantuntijoista, jotta toimeksiantaja saa käsityksen pätevyydestä. Asiantuntijalista jätetään pois sähköisestä Theseus-tietokannasta luottamuksellisista syistä.

3.3 Analyysimenetelmä ja aineistonkeruun menetelmät

Haastattelu on sopivin menetelmä, kun tutkittavaa asiaa ei tunneta tarkasti (Kananen 2015, 143). Henkilökohtainen yksilöhaastattelu tuottaa asiantuntijoiden näkemyksistä syvällistä ja avointa tietoa. Voi olla, että kaikkiin kysymyksiin ei saada vastauksia tai jokin asia tulee esille toisessa kysymyskohdassa. Haastattelut on tarkoitus nauhoittaa ja litteroida sanatarkasti jälkeenpäin. Tavoitteena on

löytää yhteisiä haastattelusta nousevia asioita. Laadullisessa tutkimuksessa analyysimenetelmiä on kaksi; sisältö- tai sisällönanalyysi (Kananen 2015, 84).

Haastattelut tehdään ajalla 13.7.- 15.8.2016 Ensimmäiset saatekirjeet lähetetään kesäkuun loppupuolella ja mahdolliset vastaukset pyydetään 12.7. mennessä. Saatekirjeessä kerrotaan mitä aihetta opinnäytetyö koskee, toimeksiantaja ja ammattikorkeakoulun yhteyshenkilöt ja eettiset säännöt. Myönteisiin vastauksiin pyydetään toive haastattelutavasta, päivämäärästä ja kellonajasta.

Kaikille haastatteluun suostuville lähetään kysymykset etukäteen sähköpostilla, jotta he voivat tutustua aiheisiin ja kysymyksiin etukäteen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73).

Ensimmäiseltä sähköpostikierrokselta kahdeksan henkilöä suostui haastatteluun, kolmelta ei saatu vastausta ja yksi kieltäytyi. Vastausten määrä yllätti, koska heinäkuu on virallinen kesälomakuukausi ja useimmat postit lähetettiin työ sähköpostiosoitteeseen. Useimmat haastattelut olivat ajankohdan kahdella ensimmäisellä viikolla.

3.4 Luotettavuus

Tutkimusongelman ja alaongelmien tulisi näkyä haastattelukysymysten asettelussa. Vaikka kysymys on suhteellisen tarkka, on syytä varmistaa, että haastateltava on ymmärtänyt kysymykset oikein. Tätä on hyvä kysyä ennen haastattelun aloittamista. Esimerkiksi liiallisten kaupallisten termien käyttö saattaa olla vaikea luovan alan kolmannen sektorin toimijoille. Reabiliteetti tarkoittaa tutkimustulosten pysyvyyttä. Voidaan arvioida, että saadaanko samat tulokset toistamalla tutkimus.

Tavoitteena on parinkymmenen asiantuntijan tavoittaminen haastateltavaksi. Haastattelupyynnöjä joutuu varmasti lähettämään enemmän jo pelkästään ajankohdan vuoksi. Kaikkia etukäteen haastateltaviksi suunniteltuja haastateltavia ei ehkä tavoiteta kesäloman vuoksi.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Haastateltavien valinta

Vaikka opinnäytetyö oli toimeksianto Kemin kaupungilta, oli alusta asti selvää, että haastateltavia tavoitellaan laajemmalla alueella. Teemahan koski kuntia yleisesti, ei erityisesti saman tyyppistä esimerkiksi taantuvaa teollisuuspaikkakuntaa, pohjoista aluetta tai asukasmäärältään samankokoista kuntaa. Tiedossa oli, että kulttuurikeskittymät voivat olla toimivia minkä tahansa kokoisessa kunnassa, pohjoisessa tai etelässä, maalla tai kaupungissa (Rovaniemen kehitys 2016). Sen vuoksi syyt onnistuneeseen kulttuurikeskittymien syntyyn täytyy olla jotkin muut asiat. Se oli tarkoitus selvittää tässä tutkimuksessa. Tavoitteena oli pohtia kunnan vetovoimaisuutta, miksi hakeudutaan tietyille paikkakunnalle ja toisaalta, miksi joku paikkakunta ei houkuttele luovan alan tekijöitä ja yrityksiä alueelleen. Valtakunnallisesti oli mahdollista tavoittaa parhaat asiantuntijat, mutta kesäkausi saattaa vaikeuttaa heidän tavoittamista.

Haastateltavaksi valikoitui 12 eri sidosryhmien asiantuntijaa. Lukumäärä vaikuttaa kohtuullisen pieneltä, mutta ottaen huomioon jokaisen yksittäisen haastattelun litteroitu sivumäärä päästään lähes 60 sivun aineistoon. Myös jokaisen yksittäisen haastateltavan laaja kokemus erilaisista julkisen alan, yksityisen sektorin ja kolmannen sektorin toiminnasta helpotti asiantuntijoiden valintaa. Haastateltavista neljä oli miehiä. Ikäjakaumaltaan haastateltavat olivat noin 30-65 vuotiaita, kuitenkin tarkkaa vuosimäärää kysymättä.

4.2 Vetovoimatekijät

Kysymys a) kuuluu: Mitkä palvelut houkuttelevat luovan alan toimijoita, osaajia tai yrittäjiä tietyille paikkakunnalle. Vastaukset olivat yllättävän samanlaisia erilaisista taustoista huolimatta. Houkuttelevuustekijät ovat paljolti samat kuin minkä tahansa yrityksen päätöksessä painavat tekijät: perusinfra, ilmapiiri ja palvelut. Olemassa olevia toimijoita korostettiin: jos alueella ei ole mitään luovan alan toimintaa, se ei vedä puoleensa. Toisaalta suuri määrä käsityöläisyrittäjiä saattaa vetää puoleensa muita käsityöläisiä eikä niinkään nykytaiteen tekijöitä (henkilö 1). Ilmapiiriä kuvaillaan erilaisin termein: salliva ilmapiiri, annetaan mahdollisuus

ja kannustetaan, kunnan yleinen vireys. Eräs haastateltava kuvasi hauskesti miehlikuvaa sanoen *”tämmöistä niinku positiivista hässäkkää”* (henkilö 9). Imago, tunnelma tai fiilis on vaikeasti kuvattava asia sanoin. Tiedetään mistä puhutaan tai milloin sitä ei ole, mutta tarkkaa sanallista määritelmää vetovoimalle tai houkuttelevuudelle voi olla vaikea löytää. Joissakin vastauksissa korostettiin kaupunkikulttuurin merkitystä hedelmällisenä maaperänä.

Vuorovaikutusta ja sosiaalisuutta voimavarana ihmisten kesken korostettiin paljon. Kanssakäyminen muiden alan toimijoiden kanssa nähtiin vastapainona luovan työn yksinäiselle puurtamiselle. Verkostoituminen ja muiden toimijoiden tunteminen auttaa uuden yrittäjän kiinnittymisessä uuteen paikkakuntaan.

Kunnan rooliksi koettiin perusinfraan ylläpitäminen, neuvontapalvelut sekä kulttuuriryrittäjyyden tukeminen. Monessa haastattelussa korostettiin sopivien vuokratilojen tärkeyttä sekä aitoa vuorovaikutusta ihmisten kesken. Poliitikkojen ja kuntapäätäjien suhtautuminen sekä kulttuuri kunnan strategioissa nähtiin tärkeänä. Muutamat korostivat olemassa olevien, vakiintuneiden toimijoiden hyödyntämistä. On tärkeää, että uudet *”palaset sopivat jo olemassa olevaan yrityskantaan”* (henkilö 1). Talousasioissa ei niinkään korostettu kunnan suoraa rahallista subventointia, vaan rahoitusneuvonta ja asiantuntija-apu rahoituksen hakemisessa koettiin tärkeäksi. Yksi haastateltava näki kunnan luovan alan palveluiden hankkijana, tavallaan markkinana. Kuitenkaan haastattelussa ei tuotu esille esimerkiksi uudistunutta hankintalakia, joka velvoittaa kuntaa kilpailuttamaan hankinnat tietyllä lakisääteisellä tavalla. Toisaalta kunnan rooli nähtiin taas kulttuuripalveluiden tuottajana. Verovaroin tuotettu kulttuuri tuo hyvinvointia kunnan asukkaille.

4.3 Monialaisuus kunnan, yksityisen ja kolmannen sektorin välillä

Tässä haastattelussa kartoitettiin erityisesti yhteistyötä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välillä. Yhteistyö ja synergia-jargonia toistuivat haastatteluissa. Palveluja ei osattu yksilöidä, vaan koettiin, että tavoitteena on yhteistyö ja *”Kaikki palvelut, jotka edistävät yhteistyötä ovat hyviä”* (henkilö 9). Periaatteessa kaikkea tai mitä tahansa yhteistyötä pidettiin lähtökohtaisesti hyvänä. Yhteistyötä ei

kyseenalaistettu tai sen laadukkuutta ei analysoitu sen tarkemmin. Toisaalta palvelu koettiin puhtaasti teknisenä tarpeena kuten tiedotusyhteistyö, infopakettit yrittäjille tai netissä oleva *plattform*, alusta kulttuuritoiminnalle, josta tekijät löytävät toisensa. Monialaisuus yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa nähtiin yhteistyönä, joka tuo vaihtoehtoja alalle ja synnyttää uutta.

Arvoista kertovat kulttuurin aitouden, laadukkuuden ja ainutlaatuisuuden korostaminen sekä paikallisuuden korostaminen sekä esteettinen ympäristö houkuttelevuustekijänä. Arvokeskusteluun liittyy myös ajatus kolmannen sektorin ”ruokkijana”, koska kolmannen sektorin toimijat tekevät vapaaehtoistyötä.

Vaikka kysymyksissä ei kysytty toimialoja ylittävän yhteistyön merkitystä vaan eri tyyppisten organisaatioiden keskinäisen yhteistyön merkitystä, silti haastateltavat viittasivat monialaisuudella jo kuluneeseen termiin yhteistyöstä toimialojen kesken, joka tuntuu olevan selviö kaikessa tekemisessä.

4.4 Asiantuntijaresurssin tunnistaminen

Kaikille haastateltaville eli myös itse asiantuntijaroolissa oleville esitettiin kysymys c) Kunnalla on paljon eri alan asiantuntijoita. Mitä kunnan tarjoama asiantuntijaosaaminen tai palvelut voisi olla luovan alan toimijoille?

Tässä kysymyksessä edullisten vuokratilojen tarjoaminen nousi yhdeksi kunnan tehtäväksi. *”tai sellaiselle palvelulle, jossa voi harrastaa, se voi olla vaikka video-paja tai taideluokka tai tällainen kuvanveistotila, ei seinät vaan tila tekemiselle (henkilö 6).”* Tilat voivat olla myös kaikille avoimia työtiloja *”..Sinne voi mennä läppärin kanssa päivädiilillä ja tavata muita (henkilö 7).”*

Elinkeinopuolen asiantuntemus, rahoitushaku tai uusista rahoitusmuodoista tiedottaminen nähtiin yhtenä keskeisenä tehtävänä.

”Eikä ole aikaa tehdä isompia projekteja tai projektihakemuksia, koska kamppailaan tavallaan koko ajan siitä pysytäänkö hengissä vai ei (henkilö 2).”

Suoraan virkamiesten työvoimaresurssiin viittaava ajatus oli virkamiehen roolista uuden aloittavan yrityksen sparraajana. Osa mainitsi, että se palvelu voisi olla jopa maksullista.

Viestintä ja markkinointi kunnan olemassa olevien kanavien kautta tai kunnan kanavan käyttäminen oli yksi hyöty. *”Kaupungilla on yleensä isommat hartiat tiedotusasioissa kuin pienemmillä toimijoilla...siinä on tiettyä painoarvoa kun saa kaupungin mukaan (henkilö 7).”*

Pari henkilöä mainitsi verotusneuvonnan yhdeksi asiantuntijapalveluksi. Tällä hetkellä se on täysin julkista ja ilmaista verotoimistojen tarjoamaa palvelua, joka on kaikkien ulottuvilla. Vaikuttaa siltä, että kaikilla haastateltavilla ei ole käsitystä kunnan ja valtionhallinnon palvelujen rajoista.

Kaksi haastateltavaa epäili, että onko kunnalla tarpeeksi ymmärtämystä luovasta alasta ja toinen heistä, että sen vuoksi kunnan virkamiesten kouluttaminen olisi hedelmällistä.

Menestyneiden tai pitkään alalla toimineiden yritysten käsityksiä yrittäjyyden alkutaipaleen toiveista julkiselta sektorilta kysyttiin myös. Useana vastauksena oli, että tarvittiin ihan samoja palveluja kuin muutkin aloittavat yritykset: Toisaalta omaa aktiivisuutta ja oikeaa asennetta korostettiin. Nuoret ja vastavalmistuneet pitäisi erityisesti huomioida, mahdollisuus kokeilla yrittäjyyttä.

Eräs henkilö kyseenalaisti kysymyksen kokonaan ja oli sitä mieltä, ettei pitkään alalla toimineita yrittäjiä ole ollenkaan. Kysymyksessä ei oltu määritelty mitä tarkoittaa pitkään alalla toiminut. Toisaalta epätyypillisen työn tekijät hyppäävät työstä toiseen, ovat palkkatöissä, työttömänä, apurahakaudella tai yrittäjinä. Vaikuttanutta ansaintamallia ei ole. Myös opiskelun jälkeiseen aikaan saattaa sijoittua erilaiset perhevapaat, jotka eivät näy henkilön työhistoriassa, vaikka samaan aikaan on toiminut yrittäjämäisesti (Haapala 2016, 167). Yhtenä asiana mainittiin jatkuva yrittäjän pitempiaikainen konsultointi- tai sparrausapu. *”Yrityksen perustaminen on aina tosi raskas ja pitkä prosessi (henkilö 2).”* Prosessin pituus ja starttirahakauden lyhyys tunnistettiin useassa haastattelussa. Ratkaisu prosessin nopeuttamiselle voisi olla luova julkisen sektorin tarjoama palvelut *”avaimet käteen -periaatteella (henkilö 6)”*.

4.5 Välittäjäorganisaatio

Kysymys välittäjäorganisaation tarpeesta kulttuurialan kaiken kasvupotentiaalin hyödyntämiseksi ja vauhdittamiseksi on ilmeinen. Kulttuuriviennin asiantuntija Jani Joenniemen mukaan kaikilla kulttuuriviennin osa-alueilla on oma ansaintalogiikkansa. Musiikin alalla toimiva välittäjäorganisaatio on houkutellut investointeja ja tukenut kansainvälistä näkyvyyttä ja lisännyt vientiä. Suomalaisen musiikkiviennin arvo vuonna 2014 oli 42,8 miljardia euroa ja kasvua edellisvuodesta oli kuusi prosenttia. Joenniemi ottaa esimerkiksi Etelä-Korean, jossa valtio alkoi investoida kulttuuriin ja nopeisiin tietoliikenneyhteyksiin. Pienen maan vahvuutena on löytää oikeat tekijät projekteihin ja paketoita ne toimiviksi kokonaisuuksiksi. Tällainen välittäjän rooli sopisi hyvin myös kansainvälisesti verkottuneille suomalaisetekijöille ja yrityksille, Joenniemi toteaa. Valtiovetoiset kulttuurihankkeet ovat varovaisia, ja lopputuote ei välttämättä näyttäydy erityisen suomalaisena. Manninen painottaa sisällön merkitystä, koska sen puuttuessa tuotannot jäävät helposti varjoon. (Manninen 2016, 20, 23.)

Kulttuurialan toimijoille välittäjäorganisaatio-käsite on uusi ja outo sekä sen tehtävät ovat epäselvät. Ymmärretäänkö välittäjäorganisaation merkitystä alan kasvun, työllistävyyyden tai vaikkapa kansainvälistymisen kannalta, on epäselvää. Kysymys e) on pilkottu vastaamista helpottaviin osiin: Tarvitaanko luovien alojen ryppäässä välittäjäorganisaatiota toimijoiden ja kunnan välillä? Toimijoiden ja asiakkaiden välillä? Mitä muita tehtäviä välittäjähenkilö voi tehdä toimijoiden hyväksi?

Kaikki suhtautuivat myönteisesti välittäjäorganisaatioon. Haastateltavat mainitsivat tehtäviksi valmentaja, *päällekatsoja*, agentti, tiedottaja, tiloista vastaava, edunvalvoja, palkattu toiminnanjohtaja.

Organisaatiossa taas tuottajan, kehittäjän ja välittäjän tehtävät voidaan jakaa eri henkilöille, koska jokainen alue vaatii valtavasti erityisosaamista. Muut yksittäiset asiat olivat kansainvälistyminen, vuorovaikutus, yksityisen luovan alan yrittäjän myynti toisille organisaatioille. Kaupallinen palvelu olisi erillistä toimintaa, johon kuuluisi viestintä, brändi, imago ja sen rakentaminen. Osalla oli selkeä näkemys välittäjäorganisaatiosta, asioita oli pohdittu monelta näkökulmalta. Puhuttiin

asian vierestä, peruskäsitteet olivat epäselviä. Silti pohdittiin välittäjähenkilön palkanmuodostuksesta, kuka maksaa ja onko luovan alan toimijoilla siihen varaa, välittäjähenkilö saattaisi olla pahimmillaan riistäjä, joka vie alipalkatulta luovan alan toimijalta viimeisetkin tienestit. Kukaan ei nähnyt välittäjäorganisaation tuottamaa arvonlisäystä, jossa tuottaja tuo leveämpää leipää sekä luovan alan alku-tuottajalle että itselleen.

4.6 Välittäjäorganisaatio tulevaisuudessa

Kysymyksellä f) Välittäjäorganisaation tehtävät tulevaisuudessa? oli tarkoitus pohtia luovasti ja positiivisesti erilaisia mahdollisuuksia, unelmoida toimivasta välittäjäorganisaatiosta ilman rajoittavia järkeisyyttä. Haastateltavat toivat esille onnistuneita ratkaisuja esille matkailun puolelta. Voimien yhdistäminen on tuonut alalle työllisyyttä ja kasvattanut sitä Lapissa. Esimerkiksi yöpymisten määrä on nelinkertaistunut 30 vuodessa ja tämänhetkinen vuotuinen tulo on 630 miljoonaa euroa (Lapin liitto 2014, 9). Jotkut kommentoivat asiaa asenteiden muutoksella: *”... kulttuurin tietämys kahdenkymmenen vuoden päästä olis yhtä arkipäiväistä kuin ämpäreiden jonottaminen... (henkilö 8)”*

Aiheisiin viitattiin yleisesti, vaikka kysymyksessä oli tehtävät tulevaisuudessa. *”Managerikäytäntö on Suomessa ihan lapsen kengissä, olis paljon kehitettävää. (henkilö 7)”*. Tarkempiakin tehtäviä määriteltiin *”Sehän olisi täydellistä, jos jokainen saisi yksilöllistä, räätälöityä konsultointia ammattitaitoiselta, pätevältä tuottajalta, välittäjältä tai kehittäjältä (henkilö 2).”*

Toisaalta epäusko alan kehittymiseen tulevaisuudessa tuli esille. *”Se on niin kaukainen asia, ei varmaan neljässäkymmenessä vuodessakaan toimi...ehkä puoli prosenttia voi hyvin...onko se sana välittäjä siihen vastaus (henkilö 12)”* Kommentti voi kieliä luovan alan toimijoiden tavasta elää hetkessä, tulevaisuuden pelosta tai toimeentulon kanssa kamppailusta: eletään kädestä suuhun ja sen vuoksi pitkät linjaukset tulevaisuuteen pelottavat.

Koska tulevaisuudesta ei kukaan tiedä, tutkimukseen pohjautuvaa tietotuotantoa strategioiden tueksi korostettiin. Myös digitalisaation ja robotisoitumisen uhat ja

mahdollisuudet muuttavat alaa. Aalto yliopiston kulttuuriyrittäjyyden dosentti Annukka Jyrämä (2015, 133) toteaa *”Toisenlaisen hallinto- ja toimintakulttuurin rakentaminen vie aikaa, joten siihen käytetyt resurssit voidaan ajatella suorina investointeina tulevaan. Näiden avulla päästään toteuttamaan elinkeinopolitiikan periaatteita yritysmuotoisyydesta, prosessien läpinäkyvyydestä, tasapuolisuudesta, ripeydestä ja laatuajattelusta.”*

Rohkeuteen tehdä ja toimia viitattiin useammassa haastattelussa. *”Miksi tehdä asia pienesti, kun voi samalla vaivalla tehdä isosti. (henkilö 3)”* Suomalaisen kentän monimuotoisuus nähtiin vahvuutena *”.mahdollisimman laaja ekosysteemi, joka erottaa jyvät akanoista...monimuotoisuus varmistaa, että niillä jyvillä on tilaisuus päästä näyttämään. Tää luovuuden evoluutio, missä kehittyy se ei kumpua tasa-arvoisuudesta, vaan tasa-arvoisuus sehän synnyttää Saarioisen pitsoja; ei mitään luovaa. (henkilö 6)”*. Myös teoria-aineistossa sivutaan tätä teemaa ja varovaisuuden ansoja. Valtiovetoiset kulttuurivientihankkeet ovat usein varovaisia ja saattavat rohkeuden puuttuessa poistaa ideasta jotain olennaista, asiantuntija Jani Joenniemi pohtii (Manninen 2016, 23).

4.7 Johtajuus

Johtajuuden teema nivoutuu tavallaan välittäjäorganisaation ja välittäjähenkilön tehtäviin. Kysymys h) on *”Tarvitaanko klusterin alkuvaiheessa johtajaa? Miksi, perustele? Tehtävät?”* Haasteltavat osasivat vastata selkeämmin ja yksityiskohteisemmin tähän kysymykseen kuin kysymykseen välittäjäorganisaatiosta. Kaikki olivat yleisesti sitä mieltä, että johtajaa tarvitaan. Osa korosti alkuvaiheen sekä erityisesti kriisivaiheen tärkeyttä, jolloin häntä tarvitaan muutosjohtajana. *”Ja sen rooli on myös siinä, että jos tulee kitka-tilanteita, on joku, joka sanoo viimeisen sanan (henkilö 1).”* Klusteriin katsottiin kuuluvaksi erillisinä lohkoina johtajuus, liiketoimintaosaaminen sekä markkinointiosaaminen. Myös rooli sisäisenä ja ulkoisena tiedottajana korostui. Kumppanuuksien ja verkostojen luominen, henkilöstöjohtaminen eräänä tehtävänä tuli myös esille haastatteluissa. Yksi haastateltava korosti, että johtajan tehtävänä huolehtia, että yhteydet pelaavat. Litteroinnista ei kuitenkaan selviä, tarkoittiko haastateltava tässä tietoliikenneyhteyksiä, henkilösuhteita vai asiakkuuksia.

Vastakohtana ja perusteena johtajuudelle tuotiin luovan alan päämäärättömyys. Päätöksissä yhteisölliset päätökset eivät toimi. Viitattiin taiteilijoiden vapauteen, toiveisiin *hillua* tai uhka löyhän organisaation eksymisestä matkan varrella.

Jonkinlaista ristiriitaakin asiat aiheuttivat. Pari henkilöä koki johtajuus-käsitteen harkinnanalaisena ja kankeana käsitteenä. Samalla toivottiin kuitenkin yhteys-henkilöä, koordinaattoria, kokoajaa, sihteeriä, joka tekisi samoja tehtäviä kuin johtaja yleensäkin.

Erikoinen tehtävä on myös kasvatustehtävä, jalkauttaa kulttuuria tavallisten kuntalaisille ymmärtämystä. Yleensä kulttuuri on ainakin osittain tuotettu julkisin verovaroin. Tämä asia tuli esille kahdessa haastattelussa esimerkkien avulla. Kulttuurihankkeiden markkinointi kunnan asukkaille ja heidän hyväksynnän saavuttaminen on tärkeä askel kulttuurimyönteisen imagon saavuttamiseksi. Se voi tapahtua eri tasoilla, ruohonjuuritasolla tai virkamiesten toiminnalla. Isoissa hankkeissa prosessin avoin tiedottaminen on tärkeää, jotta jatkossakin mahdollistetaan vastaavien projektien onnistuminen. Vaihtoehtona on, että ihmiset alkavat vihaamaan katukuvaan ilmestynyttä ”pömpeliä”, jolle ei löydy selitystä ja huhut alkavat elämään omaa elämäänsä.

Johtajaa voidaan hyödyntää myös yrityksen henkilöbrändäyksessä; hän tuo toiminnalle kasvot viestinnässä ja profiloitumisessa. Toisinpäin johtajan tai koordinoijan puuttuessa organisaatio vaikuttaa löyhältä eikä kiinnosta ketään.

4.8 Klusterin hyödyt

Jokaisessa haastattelussa suhtauduttiin positiivisesti monialaiseen klusteriin, ajateltiin, että yhdessä toimiminen synnyttää aina lisäarvoa ja luovaa synergiaa. Kysymystä ei analysoitu sen tarkemmin, milloin tai miten yhteistyö on voimavara ja milloin taas ei. Vuorovaikutusta, aitoa kohtaamista ja uuden luomista korostettiin. Suurin osa haastateltavista koki fyysisen tilan aidon kohtaamisen mahdollistajana selkeäksi lisäarvoksi. *”Asiakkaille yksi luovien alojen keskus helpottaa palveluiden löytämistä, näyttäytyy monipuolisempana ja lisää korkealaatuisuutta ”*

(henkilö 10). Yhteistyön tuloksena eri kulttuurinalojen osa-alueet saattavat tuoda lisää asiakkaita yhteistyökumppaneille kuitenkin itse menettämättä niitä (henkilö 1). Toimijoille yritysrypäs voi näyttäytyä työhyvinvoinnin näkökulmasta: jakaminen, tukeminen tai mentorointi auttavat jaksamaan (henkilö 10). Käytännön etuja olisivat erilaisten tilaisuuksien suunnittelun ja järjestelyn helppous.

Yritysryppään hyötyjen pohtiminen jäi varsin ylimalkaiseksi ja pinnalliseksi. Voisi ajatella, että vastakkain asetetaan yksin omissa toimitiloissa tekeminen tai yritys-kluusterissa osakkaana oleminen. Tätä vertailua ei kuitenkaan tehty. Myös yhteistyön näkeminen poikkeuksetta vain positiivisena oli yllättävää. Ei pohdittu tilanteita, joissa voi tulla ongelmia tai tyypillisiä yrityksen kriisikohtia.

4.9 Perustulo ratkaisuna luovan alan työllisyyteen

Viimeinen kysymys käsitteli tutkija Laura Haapalan (2016, 234) esittämää kansalaispalkkaa. Hänen mallissaan kansalaispalkka on vastikkeellista, mutta sillä ei voi luoda välityömarkkinoita, lisäksi normaali vastikkeeton sosiaaliturva säilyisi edelleen rinnakkaisena vaihtoehtona. Poliittiset puolueet ovat esittäneet erilaisia perustulokokeilumalleja, joita ei voi esitellä tässä opinnäytetyössä. Kelalta valmistuu oma raportti osittaisen perustulon malleista vuoden 2016 aikana (Haapala 2016, 231). Useimmiten aloittavalla yrityksellä on paljon eläke- ja sosiaaliturvamaksuja ja lisäksi nykyinen starttiraha on enimmillään kolme puolen vuoden jaksoa (Yritys-Suomi 2016). Kysymyksellä oli tarkoitus kartoittaa luovan alan palkan muodostumisen haasteita ja mahdollisia luovia ratkaisuja.

Haastattelussa kysyttiin yleisesti, olisiko kansalaispalkasta jotain hyötyä luovalle alalle ja voiko kokeilussa olla jotain negatiivisia vaikutuksia. Kysymys i) kuuluu seuraavasti: Sisäministeriö on kaavaillut kansalaispalkkakokeilua taide- ja kulttuurialan freelancereille. Mitä mahdollisuuksia ja toisaalta ongelmia se voisi tuoda?

Useimmat painottivat kokeilun tarpeellisuutta, sitä kannatettiin ja ajateltiin, että kokeilu itsessään on merkityksellinen ja tuo lisää elementtejä mallin kehittämiseen. Pari asiantuntijaa ei halunnut arvioida asiaa, koska siitä ei ole vielä esitetty yksityiskohtaisia, erilaisia malleja, joita voisi vertailla.

Ongelmina esitettiin vastikkeettoman ja vastikkeellisen korvauksen rajanveto, taide- ja kulttuurialan ammattilaisen määritelmä, kuka on se oikea taiteilija, joka ansaitsee perustulon pohjapalkakseen.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Kulttuurialaan liittyvät vetovoimatekijät ovat yritykselle samanlaiset kuin mille tahansa muulle yritystoiminnalle: perusinfrastruktuuri täytyy olla kunnossa. Paikkakunnalla jo ennestään oleva kulttuurinen toiminta koettiin tärkeäksi. Useat haastateltavat korostivat tunnelmaa tai positiivista mielikuvaa paikkakunnasta. Kaupunkikulttuuri ja sen myötä sosiaalinen kohtaaminen ja verkostojen muodostuminen tuotiin myös esille haastatteluissa. Harva korosti markkinoiden alueellisuutta, koska digitalisaatio tuo uusia mahdollisuuksia rajattomalle kaupankäynnille.

Kaikenlainen yhteistyö nähtiin välttämättömänä kuitenkin sen enempää analysoimatta yhteistyön muotoja. Yhteistyön hyödyt tunnistettiin haastatteluissa, mutta kysymyksessä esitetty yhteistyön muoto jäi kommentoimatta. Roolit ja tehtävät vaihtelivat katsantotavasta riippuen. Kunta nähtiin kulttuurintuottajana tai jopa ostajana kulttuuripalveluille. Yhteistyön pohtiminen jäi varsin pinnalliseksi vaikka lisäkysymys välittäjäorganisaation tehtävistä olisi antanut luvan lennokkaille ideoille. Realistisuus, jopa pessimismi ja rohkeuden puute oli aistittavissa. Perustavanlaatuiset kysymykset yhteistyöstä ja monialaisuudesta olisi syytä selvittää uudestaan. Milloin yhteistyö toimii, mitkä ovat sen rajat kenen kanssa sitä tehdään. Myös yhteistyölle ja kumppanuudelle saa asettaa arvoja. Arvopohja täytyy olla sama, siinä voi olla tavoitteita ja aikajana. Yhteistyö voi alkaa ja loppua toivotuissa raameissa.

Kysymys välittäjäorganisaatiosta oli varsin yleinen kartoitus, siitä ymmärtävätkö haastateltavat välittäjäorganisaation käsitteen ja tehtävät samalla tavalla. Välittäjäorganisaatio on luovalla alalla uusi käsite jopa asiantuntijoille. Sen kaikkia mahdollisuuksia tai muotoja ei ehkä osata edes kuvitella. Toisaalta haastatteluista ei tullut esille välittäjäorganisaation tehtävä toimialan kasvun mahdollistajana. Esimerkkejä kuitenkin löytyy esimerkiksi matkailun toimialalta, jossa alan kasvu on työllistänyt myös osaajia markkinoinnin, myynnin ja viestinnän alalla. Voi vain ihmetellä, miksi kulttuurialalla on vanhanaikaista ajattelua, vaikka uuden luominen on aina kuulunut taiteisiin. Kulttuurialan muutos käynnissä, uusia trendejä on jo nähtävissä ja mahdollisuudet uusille työtehtäville lähes rajattomat.

Kunnan tehtävät, asiantuntijaresurssit ja mahdollisuudet yllättivät. Kukaan ei korostanut kunnan roolia rahoittajana ei edes osarahoittajana. Vaikka rahoituksen vähyys on yleinen ongelma kulttuurialalla, eivät edes pienyrittäjät tuoneet sitä voimakkaasti esille. Taloudellisten resurssien puute nähtiin enemmänkin johtuvan liiketaloustaitojen, verkostojen tai markkinoinnin puutteesta. Sen vuoksi erillinen asiantuntijaosaaminen, hallinnollinen tai välittäjäorganisaation osaaminen korostui haastattelussa. Luovan alan osaamisen puutteet tunnistettiin tai erityisosaamisen ajateltiin kuuluvan muille. Esimerkiksi markkinointiin tai viestintään liittyvä asiantuntijuus koettiin niin vaativaksi, että ne olisi jätettävä ammattilaisten hoidettavaksi. Sen vuoksi asiantuntijaresurssin kartoittaminen korostui haastatteluissa.

Tilojen merkitys nousi esille kaikissa haastatteluissa. Edulliset vuokratilat, yhteisen tilan, kohtaamispaikan merkitys oli kaikille haastateltaville tärkeä sosiaalisuuden ja verkostojen ylläpitämisen vuoksi. Voi vain ihmetellä, miksi tilat nousivat tärkeäksi. Taloudellisen laman aikana jokaisessa kunnassa on paljon tyhjiä liiketiloja ja sen vuoksi tilojen löytäminen ei pitäisi olla vaikeaa. Voi olla, että taustalla on ajatuksia, jotka eivät tulleet tarpeeksi esille. Esimerkiksi luovan toiminnan keskus koetaan sen puuttuessa kaukaiseksi ajatukseksi ja toisaalta olemassa olevaan keskittymään on helppo tulla mukaan. Tilojen sosiaalinen merkitys saattaa olla suurempi kuin osattiin odottaa. Voidaan myös pohtia, mitä muita merkityksiä tilalla on ja kartoittaa sitä eri näkökulmista.

Haastatteluissa tuli ilmi asioita, joilla on valtava merkitys onnistuneeseen yritystoimintaan. Taustahaastattelusta kummunnut johtajuus on yksi näistä asioista. Pelkkä demokraattinen *yksi ääni kaikille* -periaate voi tasa-arvoisuudessaan johtaa organisaation poukkoilevaan tavoitteen määrittelyyn ja jopa toiminnan hajoamiseen. Vastauksissa rahoitusneuvonta ja avustaminen hakuprosessissa sekä sparraajan rooli olivat keskeisiä johtajan tehtäviä. Uusia organisaatiota ei toivottu, vaan toiminta olisi rakennettava alueen olemassa oleviin voimavaroihin, jotka yhdistettynä luovat jotakin uutta.

Haastatteluissa johtajuuden puuteen ongelmat nähtiin selvästi. Välittäjäorganisaation tehtävät ovat päällekkäisiä johtajuuden kanssa. Yhteyshenkilö, koordinaattori ja viestinnän ammattilainen koettiin tarpeelliseksi. Ehkäpä jonkinlainen johtamiskulttuurin muutos oli aistittavissa puheenvuoroista. Vanhanaikaista johtamista kavahdettiin ja ajateltiin sen pelottavan luovia taiteilijoita. Toisaalta hallinnollisten työtehtävien siirtämistä pois luovilta toimijoilta erilliselle henkilölle kannatettiin.

Mitä tulevaisuuden johtaminen on? Onko se kaverijohtamista, oppimista yhdessä vai ihan uudenlaista arvojohtamista? On kuitenkin selvää, että johtajuuden täytyy sopia siihen aikaan, paikkaan ja työyhteisöön, jossa toimitaan. Se on keskustelua arvoista, päämääristä ja sitoutumista. On selvää, että tulevaisuuden johtajuus vaatii paljon enemmän ammattitaitoa kuin ennen.

Vaikka perustulokysymys ei tuottanut vastauksia, silti työkulttuurin muutos on otettava huomioon. Työn pirstaleisuus ja monialaisuus voi olla hyvä asia luovilla aloilla. Yrittäjyyden uudet muodot saattavat tuoda kevyitä malleja ansaintamahdollisuuksiin. Osapäiväyrittäjyys, yrityshautomot, osuuskunnat ovat antavat mahdollisuuden kasvattaa yritystoimintaa omilla jaloillaan seisovaksi yritykseksi. Uudenlaisten vaihtoehtojen hyödyntäminen saattaa lisätä Start Up-yrityksiä. Onnistuneet mallit kasvattavat alueellista osaamista. Yrittäjyyden oppiva ympäristö voisi tuoda lisäarvoa klusteriin.

Työllisyyden lisäämistä ja perustulon myönteistä vaikutusta alalle kartoitettiin myös haastatteluissa. Pääosin kokeiluun suhtauduttiin myönteisesti, mutta sen ei koettu ratkaisevan yrittäjyyteen liittyviä nykyisiä haasteita. Työn muuttuminen entistä pirstaleisemmaksi, yrittäjyyden haasteet, huoli toimeentulosta tulivat esille haastattelujen muissa kohdissa. Jaksamiseen, työhyvinvointiin ja tukemiseen liittyvät asiat korostuivat. Tässä kunnan tuki, johtajan tai organisaation tuki oli yksi ratkaisu haasteisiin. Lisäksi yhteisön, vertaistuen ja sosiaaliseen verkostoon kuuluminen koettiin jaksamista lisääväksi asiaksi vastapainona luovan alan usein yksinäiselle puurtamiselle.

Aihe on monimutkainen ja se vaatii tarkempaa selvitystä. Erilaisia kulttuurikeskitymien malleja olisi kartoitettava ja löydettävä tälle alueelle sopivat mallit. Kuitenkin luovan alan klusterin moottorina tulisi olla vakiintuneet luovan alan yritykset. Niitä olisi saatava rantautumaan enemmän Kemiin.

Luovan alan ja luovan talouden kasvu Suomessa on näkyvissä. Kemin kaupungilla on hyvät edellytykset tuottaa lisää luovan alan yrittäjyyttä alueelleen. Yhteistyö voi tuoda lisäarvoa muillekin yrityksille. Vahva terveeseen ansaintalogiikkaan perustuva yritystoiminta on mahdollista luovilla aloilla. Onnistuneita esimerkkejä löytyy meiltä ja maailmalta. Jokainen tärkeä palanen on oltava paikoillaan pitkäjänteisen, terveen yritystoiminnan turvaamiseksi.

Kemissä on edellytyksiä kaupalliselle luovan alan klusterille. Kuitenkin onnistuneen yritysklusterin perustamiseen vaaditaan alueellista kartoittamista, palasten on sovittava kaupungin elinkeinostrategiaan, on saatava kuntalaisten hyväksyntä sekä toiminnan on sovittava tiettyihin raameihin alkurahoituksen löytämiseksi. Se on keskittymä, jossa on parhaat osat voimavarat luovien alojen yritystoiminnasta, vakiintuneista yrityksistä. Kaupungin tehtävät sekä kolmannen sektorin rooli on arvioitava uudelleen. Tarkoituksena ei ole tehdä puuhastelupaikkoja yhdistyksille, uutta kylätaloa, jolla on sosiaalinen status. Tavoitteena on terveeseen ansaintalogiikkaan perustuva, dynaaminen ja joustava organisaatio, joka huomioi tulevaisuuden arvot jo tänä päivänä.

LÄHTEET

Airaksinen, T. & Vilkkä, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Ely-keskus, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2016. Tiedotteet 2016. Viitattu 15.9.2016. <http://www.ely-keskus.fi/web/ely/-/biotaloutta-matkailua-ja-maa-seudun-palveluja-ely-keskuksen-kautta-lappiin-36-miljoonaa-euroa-huhti-kesakuussa-lappi-#.V95ob43yVMs>

Hautamäki, A. 2009. Luova talous innovaatiopolitiikan ytimessä. Helsinki: Yliopistopaino.

Helander, V. Kolmas sektori 1998. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino.

Herranen, K. Houni, P. & Karttunen, S. 2013. ”Pitäisi laajentaa työalaansa” Kuva- taiteilijan ammattirooli ja osaamistarpeet tulevaisuuden työelämässä. Cuporen julkaisuja 21. Helsinki: Unigrafia.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Inkinen, S., Karkulehto, S., Mäenpää, M. & Timonen, E. 2006. Minne matka luova talous? Jyväskylä: Gummeruksen kirjapaino Oy.

Jahnila, L., Kähkönen, P. 2009/2011. Luovien alojen yrityshautomon valmisteluhanke selvitys ja suunnitelma Rovaniemen seudun luovien alojen yrityshautomotoiminnan kehittämisestä ja käynnistämisestä. Loppuraportti.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Juvenes Print.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Juvenes Print.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Juvenes Print.

Kainulainen, K. 2005. Kulttuuriala kaupunkien menestystekijänä. Tampere: City-offset Oy.

Karkulehto, S. & Virta, A. 2006 Johtamisesta mahdollistamiseen: muuttunut yhteiskunta, luovat toimialat ja uudet johtamismallit. Teoksessa Inkinen, S., Karkulehti, S., Mäenpää, M., Timonen, E., Hanelius, P. & Karkulehto, S. 2006. Minne matka luova talous? Jyväskylä: Kustannus Oy Rajalla. 139-164.

Kaunisharju, K. 2007. Luovien alojen yritystoiminnan hankkeet vuosina 2000-2006. Kauppa- ja teollisuusministeriön julkaisuja 4/2007. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Kemin kaupungin Talousarvio 2016, Taloussuunnitelma 2016-2019. Viitattu 4.9.2016. www.kemi.fi/d5web/kokous/20153001-4-3.PDF

Kemin kaupunki. Elinkeinostrategia 2012-2020. Viitattu 4.9.2016. www.kemi.fi/wp-content/uploads/2014/09/ELSTRA-_lopull.pdf

Koivulaakso, D., Kontula, A., Peltokoski, J., Saukkonen, M. & Toivanen, T. 2010. Radikaaleinta on arki. Vantaa: Hansaprint.

Kuntaliitto. 2016. Viitattu 23.5.2016. <http://kunnat.net/fi/tietopankit/tilastot/Sivut/default.aspx>

Kulttuuriteollisuus. 2002. Työministeriö. Edita Prima Oy.

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 916/2012 1: 2.2 §

Lapin liitto. Viitattu 8.9.2014. Maankäytöllä kilpailukykyä ja arvonnousua-Lapin matkailun maankäyttöstrategia 2040. http://www.lappi.fi/lapinliitto/c/document_library/get_file?folderId=2265071&name=DLFE-25497.pdf

Rovaniemen kehitys. Luova Rovaniemi 2016. Viitattu 4.9.2016. http://www.luovarovaniemi.com/yhteystiedot/kansalliset_verkostot_ja_toimijat

Tarjanne, P. 2011. Luova talous-uudistuva talous. Lukkari, U. Luova raha: näkökulmia luovien alojen rahoitukseen. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Tampere: Hermia.

Manninen, O. 2016. Vienti vaatii rohkeutta. OP taloudessa-lehti 1/2016, 20.

Oesch, P. 2002. Kulttuurin sponsorointi ja yritysysteistyö -kehitys ja käytännöt. Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja nro 25. Helsinki: Nykypaino Oy.

Pietiläinen, P. 2016. Normitalkoista ja perustulokeilusta apua freelancereille? TAKU-lehti 2/2016, 6.

Rantahalvari, V. 2016 Elinkeinoelämän keskusliitto. Viitattu 4.9.2016. <http://ek.fi/blogi/2016/01/11/rantahalvari-bloggaa-perustulosta-kunnollinen-ko-keilu/>

Rautvuori, M. & Jyrämä A. 2015. Kaupungin kehitystyön kehittämisen verkostonäkökulma. Teoksessa Jyrämä, A. & Mettelmäki, T. 2015. Palvelumuotoilu saapuu verkostojen kaupunkiin. Helsinki: Unigrafia Oy, 119-135.

Suutari, T. 2007. Kulttuuriyrittäjyyden kehittäminen ja luovien alojen klusterointi kulttuurikeskus Vanhassa Paukussa. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti.

Rovaniemen seudun luovien alojen yrityshautomon valmisteluhanke. Viitattu 4.9.2016. www.luovarovaniemi.com/.../Loppuraportti_Luovien_alojen_yrityshautomon_valmis...

Tilastokeskus2008.Viitattu 3.9.2015. http://www.stat.fi/til/klt/2015/01/klt_2015_01_2016-08-31_tie_001_fi.html.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vilkka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Wilenius, M. 2004. Luovaan talouteen: kulttuuriosaaminen tulevaisuuden voimavarana. Helsinki: Edita.

Yritys-Suomi. 2016. Viitattu 9.9.2016. <https://www.yrityssuomi.fi/palvelu/-/palvelu/starttiraha1>

LIITTEET

- Liite 1. Haastateltavat asiantuntijat
- Liite 2. Saatekirje
- Liite 3. Haastattelukysymykset

Liite 1. Haastattelun asiantuntijat aakkosjärjestyksessä

Lista haastateltavista on toimeksiantajan versiossa sekä YKSA-tietokannassa.

Liite 2. Saatekirje

Hyvä Etunimi Sukunimi,

Saatekirje 27.6.2016

Opiskelen Lapin ammattikorkeakoulussa liiketaloutta. Teen opinnäytetyönä tutkimusta, jonka toimeksiantajana on Kemin kaupunki. Toivoisin saavani teidät tähän haastattelututkimukseen. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitä luovien alojen yrittäjät tai yrittäjäksi aikovat tarvitsevat julkiselta sektorilta, jotta voidaan luoda mahdollisuuksia ja edellytyksiä luovien alojen klusterin (~ryppään) perustamiseksi.

Tavoitteena on haastatella noin 20 eri sidosryhmän asiantuntijaa. Haastattelut olisi tarkoitus tehdä 11.7.-7.8.(viikot 28-31). Tarvittaessa sovitaan muu aika yksilöhaastattelulle. Haastattelut voidaan tehdä kasvotusten, skypen välityksellä, puhelimesta tai sähköpostilla. Lähetän kysymykset muutamaa päivää ennen sovittua haastattelu-aikaa sähköpostitse. Haastattelututkimus toteutetaan yksilöhaastatteluna ja käsitellään luottamuksellisesti.

Opinnäytetyön ohjaajana toimii lehtori Eija Rajalin Lapin ammattikorkeakoulusta.

Pyydän vastaamaan 12.7.mennessä osallistutteko haastatteluun teille sopivana ajankohtana. Haastattelun arvioitu kesto aika on noin tunti.

Ystävällisin terveisin,

Anna Alm, Ms. p.044-5471264

Tradenomiopiskelija/ business student

Liite 3. Haastattelukysymykset

Haastattelukysymykset yksilöhaastattelua varten

- a) Mitkä palvelut houkuttelevat luovan alan toimijoita, osaajia tai yrittäjiä tiettylle paikkakunnalle?
- b) Monialaisuus on voimavara luovien alojen klusterissa, jossa on yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin sekä kolmannen sektorin välillä. Mitä ajatuksia se herättää?
- c) Kunnalla on paljon eri alan asiantuntijoita. Mitä kunnan tarjoama asiantuntijaosaaminen tai palvelut voisi olla luovan alan toimijoille?
- d) Mitä palveluja alalla pitkään toimineet olisivat toivoneet yrittäjyyden alkutaipaleella julkiselta sektorilta?

- e) Tarvitaanko luovien alojen ryppäässä välittäjäorganisaatiota tai välittäjähenkilöä toimijoiden ja kunnan välillä? Toimijoiden ja asiakkaiden välillä? Mitä muita tehtäviä välittäjähenkilö voi tehdä toimijoiden hyväksi?
- f) Välittäjäorganisaation tehtävät tulevaisuudessa?
- g) Yritysryppään mahdolliset hyödyt toimijoille tai kulttuuripalveluiden käyttäjille?
- h) Tarvitaanko klusterin alkuvaiheessa johtajaa? Miksi, perustele? Tehtävät?
- i) Sisäministeriön kaavailema kansalaispalkkakokeilu taide- ja kulttuurialan freelancereille. Mitä mahdollisuuksia ja toisaalta ongelmia se voisi tuoda?